

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. vasario 3 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (pranešėja), Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Donato Šerno,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal **pareiškėjos L. K.** kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2020 m. kovo 17 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos L. K. prašymą dėl proceso atnaujinimo civilinėje byloje pagal pareiškėjų T. K. ir L. K. prašymą nutraukti santuoką bendru sutikimu.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių proceso atnaujinimą, kai pirmosios (apeliacinės) instancijos teismo sprendime ar nutartyje padaryta aiški teisės normos taikymo klaida, taip pat santuokos nutraukimą sutuoktinių bendru sutikimu, aiškinimo ir taikymo.
2. Kauno apylinkės teismas 2019 m. liepos 12 d. sprendimu T. K. ir L. K. santuoką nutraukė abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, po santuokos nutraukimo pareiškėjams paliko santuokines pavardes ir patvirtino 2019 m. birželio 7 d. sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių.
3. 2019 m. spalio 10 d. pareiškėja pateikė teismui prašymą dėl proceso atnaujinimo Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 366 straipsnio 1 dalies 9 punkte nustatytu pagrindu.
4. Pareiškėja nurodė, kad kai ji gydėsi, jos buvęs sutuoktinis kreipėsi dėl santuokos nutraukimo. Skyrybų dokumentus pareiškėja pasirašė būdama sunkios psichinės būklės, nesigilindama į tai, ką pasirašė. Civilinės bylos nagrinėjimo metu ji nebuvo tinkamai atstovaujama, nes jos atstovė skyrybų metu buvo T. K., parinkta advokatė, kuri realiai atstovavo jo interesams. Santuokos nutraukimo pasekmių sutartini visas buvusių sutuoktinių įgytas turtas atiteko T. K., pareiškėjai – tik prievolė solidariai dengti kreditą, kurį gavus buvo įgytas nekilnojamas turtas, atitekęs T. K.. Kompensacija pareiškėjai nebuvo priteista.
5. Pareiškėjos nuomone, nutraukiant santuoką nebuvo jokio pagrindo priteisti T. K. asmeninės nuosavybės visą santuokoje įgytą turtą. Teismas, 2019 m. liepos 12 d. sprendimu patvirtindamas santuokos nutraukimo pasekmių sutartį, padarė aiškią teisės normos taikymo klaidą – netinkamai pritaikė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 3.117 straipsnio 1–3 dalių, 3.119, 3.123 straipsnių nuostatas, reglamentuojančias sutuoktinių bendro turto padalijimą. Taip pat teismas pažeidė [CK](#) 1.5 straipsnį, 3.53 straipsnio 4 dalį, nes nesiaiškino, ar pateikta sutartis atitinka tikrąją šalių valią, ar šalys teisingai supranta joje nustatytas sąlygas.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Kauno apylinkės teismas 2019 m. gruodžio 9 d. nutartimi prašymą atmetė.
7. Teismas nurodė, kad teismui pateiktos tvirtinti sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių antrame punkte nustatyta, kad:
8. „2.4. Šalys susitaria, kad po santuokos nutraukimo santuokoje įgytas turtas atitenka:
 - 2.4.1. Po santuokos nutraukimo T. K., asmens kodas (duomenys neskelbtini) asmeninės nuosavybės teise atitenka žemiau įvardintas turtas:
 - 2.4.1.1. 407/2400 dalis žemės sklypo, unikalus daikto Nr. (duomenys neskelbtini), esančio adresu (duomenys neskelbtini);
 - 2.4.1.2. 290/547 dalis buto, unikalus daikto Nr. (duomenys neskelbtini), esančio adresu (duomenys neskelbtini) (Išsigijimo pagrindas: 2013 m. kovo 14 d. Pirkimo–pardavimo sutartis Nr. 1621);
 - 2.4.1.3. 7/590 dalis žemės sklypo, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini), esančio (duomenys neskelbtini) (Išsigijimo pagrindas: 2013 m. kovo 14 d. Pirkimo–pardavimo sutartis Nr. 1621);
 - 2.4.1.4. Transporto priemonė Mercedes-Benz, E 270 CDI, valst. Nr. (duomenys neskelbtini) VIN kodas Nr. (duomenys neskelbtini);
 - 2.4.1.5. Transporto priemonė VW, LT 35, valst. Nr. (duomenys neskelbtini) VIN kodas Nr. (duomenys neskelbtini);
 - 2.4.1.6. Transporto priemonė Opel, Astra, valst. Nr. (duomenys neskelbtini) VIN kodas Nr. (duomenys neskelbtini);
 - 2.4.2. L. K., asmens kodas (duomenys neskelbtini) pareiškia, kad kompensacijos iš T. K., asmens kodas (duomenys neskelbtini) už jai tenkančią mažesnę santuokoje įgyto turto dalį nereikalauja.
- 2.5. L. K., asmens kodas (duomenys neskelbtini) ir T. K., asmens kodas (duomenys neskelbtini) prievolė AB SEB bankui, juridinio asmens kodas 112021238, pagal 2013 m. kovo 15 d. kredito sutartį Nr. 03A1318210344-84, po santuokos nutraukimo lieka solidaria L. K., asmens kodas (duomenys neskelbtini) ir T. K., asmens kodas (duomenys neskelbtini) prievolė.

2.6. Šalys tarpusavyje susitaria, kad prievolę AB SEB bankui, juridinio asmens kodas 112021238, pagal 2013 m. kovo 15 d. kredito sutartį Nr. 03A1318210344-84 vykdys T. K., asmens kodas (duomenys neskelbtini).“

9. Teismas nurodė, kad Kauno apylinkės teismo civilinė byla [Nr. 2YT-17070-454/2019](#) pagal pareiškėjų T. K. ir L. K. prašymą dėl santuokos nutraukimo bendru sutikimu buvo išnagrinėta žodinio proceso tvarka, dalyvaujant abiejų pareiškėjų atstovei advokatei Raimondai Lazauskienei. Pareiškėja jau po to, kai byla buvo paskirta nagrinėti teismo posėdyje žodinio proceso tvarka – 2019 m. birželio 25 d., sudarė su advokate sutartį dėl savo atstovavimo teisme civilinėje byloje dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, prašydama bylą nagrinėti jai pačiai nedalyvaujant. Pareiškėja savo prašymą dėl proceso atnaujinimo grindžia tuo, kad sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių jai, sergančiai sunkia depresija, buvo pakišta pasirašyti, o sutarties sąlygos akivaizdžiai pažeidžia jos teises.
10. Pagal pareiškėjos medicininius dokumentus, ji gydėsi 2019 m. sausio 2–29 d. Respublikinės Kauno ligoninės Psichiatrijos klinikos 1-ame ūminių psichikos sutrikimų skyriuje, nuo 2019 m. sausio 30 d. iki 2019 m. kovo 15 d. – Respublikinės Kauno ligoninės Psichiatrijos klinikos dienos stacionare, nuo 2019 m. balandžio 3 d. iki 2019 m. balandžio 29 d. – Respublikinės Kauno ligoninės Psichiatrijos klinikos 1-ame ūminių psichikos sutrikimų skyriuje, nuo 2019 m. balandžio 30 d. iki 2019 m. birželio 11 d. – Respublikinės Kauno ligoninės Psichiatrijos klinikos dienos stacionare. 2019 m. birželio 12 d. pareiškėjai nustatytas 55 proc. darbingumo lygis. Duomenų apie tai, jog po 2019 m. birželio 12 d. pareiškėja sirgo, gydėsi, nėra. Atstovavimo sutartis su advokate sudaryta 2019 m. birželio 25 d., teismo posėdis vyko 2019 m. liepos 12 d. Teismo sprendimas, priimtas 2019 m. liepos 12 d., iki 2019 m. rugpjūčio 11 d. įskaitytinai dar galėjo būti skundžiamas apeliacine tvarka. Šia teise pareiškėja nepasinaudojo, taip patvirtindama savo valią nutraukti šalių santuoką sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių nurodytomis sąlygomis. Nors iš pareiškėjos pateiktų duomenų matyti, kad ji laikotarpiu nuo 2019 m. balandžio 30 d. iki 2019 m. birželio 11 d. gydėsi Respublikinės Kauno ligoninės Psichiatrijos klinikos dienos stacionare, tačiau po 2019 m. balandžio 30 d. psichologo konsultacijos kreipėsi tik 2019 m. birželio 7 d. (sutarties pasirašymo dieną). Psichologo išvadoje nurodyta, kad pareiškėjos darbingumo savybės pablogėjusios; dėmesio koncentracija susilpnėjusi, paskirstymas nekokybiškas, patvarumas greitai išsenkantis, trumpalaikė fiksacinė atmintis nepakankama; emocinei būsenai būdingas aukštas depresiško lygis. Tokia gydytojo psichologo išvada nėra pakankama konstatuoti, jog pareiškėja buvo tokios būklės, kad nesuprato, ką pasirašo. Pagal sprendimą dėl L. K. darbingumo lygio jai nepasireiškia jokie psichozės simptomai. Pareiškėja serga pasikartojančiu depresiniu sutrikimu, sunkios depresijos epizodais be psichozės simptomų, gretutinė diagnozė – stresas, kita fizinė ir psichinė įtampa, susijusi su darbu, o tai nėra tokio pobūdžio liga, dėl kurios asmuo nesorientuotų aplinkoje bei negalėtų suprasti pasirašomų dokumentų prasmės ar išreikšti tikrosios savo valios. Pareiškėja nėra pripažinta neveiksnia, todėl nėra jokio teisinio ar faktinio pagrindo konstatuoti, jog ji nesuvokė pasirašomų dokumentų turinio.
11. T. K. po santuokos nutraukimo atitekusio 7/590 dalių žemės sklypo, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini), esančio (duomenys neskelbtini), vidutinė rinkos vertė – 143 Eur, 407/2400 dalių žemės sklypo, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini), esančio (duomenys neskelbtini), vidutinė rinkos vertė yra 2136,96 Eur, o 290/547 dalių buto, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini), esančio (duomenys neskelbtini), vidutinė rinkos vertė yra 38 425 Eur. Nekilnojamąjį turtą – dalį žemės sklypo ir dalį buto (duomenys neskelbtini), sutuoktiniai santuokos metu įgijo pasinaudoję banko AB SEB suteiktu kreditu pagal 2013 m. kovo 15 d. kredito sutartį Nr. 03A1318210344-84. 2019 m. gegužės 30 d. nesumokėto kredito likutis bankui pagal paskolos sutartį buvo 42 558,82 Eur. Kadangi bankui įkeistas turtas po santuokos nutraukimo atiteko T. K. (kitokio padalijimo pareiškėja neprašo ir atnaujinus byloje procesą), šis sutarties 2.6 punktu įsipareigojo vykdyti prievolę bankui. Pažymėtina, kad sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių gali būti susitarta dėl prievolių kreditoriams vykdymo išoriniuose santykiuose su kreditoriais, taip pat ir dėl prievolių kreditoriams paskirstymo tarp sutuoktinių vidiniuose santykiuose, tačiau tokia sąlyga reguliuojami tik sutuoktinių tarpusavio santykiai. Pagal [CK 6.6, 6.59](#) straipsnius, 6.192 straipsnio 4 dalį kredito sutartis negali būti modifikuojama pačių pareiškėjų ir lieka galioti solidarioji atsakomybė. Sutuoktiniai sutartimi prievolės kreditoriui nemodifikavo (nesant banko sutikimo to padaryti ir negalėjo), tačiau tarpusavyje susitarė, kad prievolę bankui vykdys T. K.. Toks pareiškėjų susitarimas atitiko santuokos metu įgyto turto padalijimo būdą, nepažeidė banko, kaip sutuoktinių kreditoriaus, interesų, neprieštaravo imperatyvioms įstatymo normoms ir kasacinio teismo suformuotai praktikai.
12. Automobilio „Mercedes Benz“, E 270 CDI, valst. Nr. (duomenys neskelbtini) pirmosios registracijos data – 2003 m. balandžio 8 d., vertė, nurodyta T. K., – 1000 Eur; automobilio VW, LT 35, valst. Nr. (duomenys neskelbtini) pirmosios registracijos data – 1997 m. gruodžio 9 d., vertė, nurodyta T. K., – 700 Eur; automobilio „Opel Astra“, valst. Nr. (duomenys neskelbtini) pirmosios registracijos data – 2001 m. sausio 31 d., vertė, nurodyta T. K., – 300 Eur. Atsižvelgiant į šalių nurodytas aplinkybes, transporto priemonių pirmosios registracijos datą, nurodytą jų vertę, į tai, jog T. K. įsipareigojo dengti kreditą, kuris yra didesnis nei VI Registrų centro nurodyta kredituojamo turto vertė, šalių susitarimas dėl santuokos įgyto turto padalijimo aiškiai nepažeidė pareiškėjos interesų. Teismui pateiktą tvirtinti sutartį pareiškėja asmeniškai pasirašė, todėl privalėjo susipažinti su sutarties sąlygomis, o jeigu šios jai buvo neaiškios ir (ar) neatitiko tikrosios jos valios, ji tokios sutarties, būdama pakankamai atidi ir rūpestinga, neturėjo pasirašyti.
13. Sutarčiai dėl santuokos nutraukimo padarinių, kaip ir bet kokiai kitai sutarčiai, taikomas sutarties uždarojo principas – jos šalys turi teisę savo valia, pasirinkimu ir apsisprendimu nustatyti tarpusavio teises ir pareigas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3k-3-375/2014](#)). Nagrinėjamu atveju sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių tekstas nėra sudėtingas ir ilgas, sąlygos dėl turto padalijimo ir kompensacijos yra aiškiai matomos bendrame tekste. Sutarties 6.1 punktu pareiškėja patvirtino, kad šalys perskaitė ir nurodytą dieną sudarė šią sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, atitinkančių jų valią ir tikslus, bei mano, kad visos šios sutarties nuostatos yra sąžiningos, protingos ir teisingos, ir tai patvirtino savo parašu. Nors pareiškėja teigia, kad tuo metu nesuprato savo veiksmų, bylos duomenys patvirtina, jog pareiškėja buvo visiškai veiksminga, gebanti suvokti savo veiksmus ir išreikšti savo valią.
14. Santuoka supaprastinto proceso tvarka nutraukiama tik tais atvejais, kai nėra sutuoktinių ginčo. Tokiu atveju teismas privalo tik patikrinti, ar sutuoktinių prašymas dėl santuokos nutraukimo ir jų sudaryta sutartis dėl santuokos nutraukimo padarinių yra pagrįsti, teisėti ir nepažeidžia vaikų, sutuoktinių ar jų kreditorių teisėtų interesų. Teismas, nagrinėdamas bylą supaprastinto proceso tvarka, nenustato turto balanso, prievolių pobūdžio ir atsiradimo pagrindo, t. y. šiuo atveju netaikomos [CK](#) trečiosios knygos VIII skyriaus normos (tarp jų ir [CK 3.118](#) straipsnis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-354/2006](#)). Taigi, pareiga nurodyti duomenis apie visą sutuoktiniams priklausančią ir dalijamą bendrą turtą (kiekį ir vertę) tenka būtent santuoką nutraukiantiems sutuoktiniams. Sutuoktinių teisė sutartimi dėl santuokos nutraukimo padarinių aptarti jų turto teisinio statuso po santuokos nutraukimo klausimus ribojama tik viešosios tvarkos ir sutuoktinių nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teisių ir teisėtų interesų apsauga. Nagrinėjamu atveju byloje nebuvo jokių duomenų, jog šalių pateiktos sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių sąlygos prieštarauja viešajai tvarkai ar pažeidžia kurio nors iš sutuoktinių teises arba teisėtų interesų ([CK 3.53](#) straipsnio 1, 3 dalys). Pareiškėja buvo kviečiama ir galėjo dalyvauti teismo posėdyje, tačiau pati prašė bylą nagrinėti jai nedalyvaujant, sudarė su advokate atstovavimo sutartį, ši advokatė teismo posėdyje ir atstovavo abiejų sutuoktinių interesams.
15. Teismas konstatavo, kad nenustatyta aplinkybių, dėl kurių pagal patvirtintą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių vieno iš sutuoktinių padėtis pasidarytų daug blogesnė nei kito. Todėl Kauno apylinkės teismas civilinėje byloje Nr. 2YT-17070-454/2019 nepadarė aiškios [CK 3.117](#) straipsnio 1–3 dalių, 3.119, 3.123 straipsnių taikymo klaidos [CPK 366](#) straipsnio 1 dalies 9 punkto prasme.
16. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal pareiškėjos atskirąjį skundą, 2020 m. kovo 17 d. nutartimi paliko nepakeistą Kauno apylinkės teismo 2019 m. gruodžio 9 d. nutartį.
17. Teismas nurodė, kad, prieš kreipdamiesi į teismą dėl santuokos nutraukimo, sutuoktiniai sudarė sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių. Nei [CK 3.117](#) straipsnyje įtvirtinto sutuoktinių turto lygių dalių principo, nei [CK 3.123](#) straipsnyje nustatytų kriterijų, leidžiančių nukrypti nuo šio principo, teismas, esant sutuoktinių sutarčiai, savarankiškai negali taikyti, nebent sutartis prieštarautų viešajai tvarkai ar iš esmės pažeistų nepilnamečių vaikų ar vieno iš sutuoktinių teises ir teisėtus interesus.

18. Pareiškėja turėjo pateikti teismui tokius medicininius duomenis, kuriuose būtų konstatuota, jog pareiškėja dėl ligos negalėjo suprasti atliekamų veiksmų esmės, o tokių duomenų byloje nėra, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad pareiškėjos liga nėra tokio pobūdžio, dėl kurios asmuo negalėtų suprasti pasirašomų dokumentų prasmės ar išreikšti savo tikrąją valią.
19. Teismas nesutiko su pareiškėjos argumentu, kad, vien jai turint teismui pateiktus dokumentus apie jos sveikatos būklę, yra pagrindas atnaujinti procesą ir bylos nagrinėjimo metu nustatinėti, ar pareiškėja suvokė 2019 m. birželio 7 d. sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių ir teismo 2019 m. liepos 12 d. sprendimo esmę. Santuokos nutraukimo pasekmių sutartyje sutuoktiniai yra aptarę savo sveikatos būklę, 3.1 punkte nurodę, kad, būdami veiksniūs, pareiškia ir patvirtina, jog po santuokos nutraukimo jiems nėra reikalingas išlaikymas vienas iš kito. Kiekvienam gaunamų pajamų ir sveikatos pakanka visiškai save išlaikyti.
20. Pareiškėjos nuomone, spręsdamas dėl proceso atnaujinimo, teismas neturėjo pagrindo spręsti dėl sutuoktinių turto pasidalijimo vertės, nes tokį klausimą teismas būtų galėjęs spręsti tik atnaujinęs procesą. Tačiau pirmosios instancijos teismas šias aplinkybes analizavo dėl to, kad pareiškėja nurodė, jog teismas, tvirtindamas sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, padarė teisės aiškinimo klaidą ir taip pažeidė jos interesus, o tai suponuoja pagrindą atnaujinti procesą remiantis [CPK 366 straipsnio](#) 1 dalies 9 punktu. Pagal kasacinio teismo praktiką klaida turi būti ne tik aiški, bet ir esminė, t. y. tokia, kuri daro sprendimą (nutartį) neteisėtą. Nagrinėjamu atveju pareiškėja aiškiai teisės taikymo klaidą sieja su aplinkybe, kad nekilnojamasis turtas ir kitas turtas atiteko sutuoktiniui, jai nepriteisiant kompensacijos.
21. Nors solidarioji prievolė bankui nemodifikuota, tačiau sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių 2.6 punkte šalys tarpusavyje susitarė, kad prievolę bankui vykdys T. K.. Todėl nukrypimą nuo lygių dalių principo ([CK 3.123 straipsnio](#) 1 dalis) galėjo lemti būtent 2.6 punkto nuostatos, kurias peržiūrėti iš naujo siekia pareiškėja, teikdama prašymą dėl proceso atnaujinimo.
22. Pareiškėja siekia atnaujinti procesą, kad būtų pakeistas 2019 m. birželio 7 d. sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių 2.4.2 punktas, jį suformuluojant taip, kad T. K. už jam atitenkantį visą pareiškėjų santuokos metu įgytą ir bendrosios jungtinės nuosavybės teise valdomą turtą sumokėtų pareiškėjai kompensaciją, lygią 1/2 daliai šios sutarties 2.4.1 punkte įvardyto turto vertės. Taigi pareiškėja nesiekia santuokoje įgyto turto padalyti lygiomis dalimis, ją tenkina santuokos nutraukimo pasekmių sutarties 2.6 punkto nuostatos dėl vidinio sutuoktinių susitarimo dėl solidariosios prievolės vykdymo tvarkos nustatymo. Tai vertintina kaip siekis iš naujo pasibylinėti. Atnaujinus bylos nagrinėjimą, kils ginčas galėtų būti sprendžiamas tik ginčo teisenos tvarka. Tuo tarpu proceso atnaujinimo institutas negali būti naudojamas kaip priemonė dar kartą pasibylinėti ar vilkinti priimtų teismų sprendimų vykdymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-7-154-378/2018](#)).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

23. Kasaciniu skundu pareiškėja prašo panaikinti bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir atnaujinti procesą dėl civilinės bylos dalies dėl L. K. ir T. K. santuokos nutraukimo pasekmių, kurioje po santuokos nutraukimo visas santuokoje įgytas turtas atiteko T. K., nenustatant kompensacijos L. K., priteisti pareiškėjai iš T. K. 400 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 23.1. Kauno apylinkės teismas 2019 m. liepos 12 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2YT-17070-454/2019 nekonstatavo [CK 3.123](#) straipsnyje nustatytų pagrindų, leidžiančių nukrypti nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo. Nepilnamečių vaikų pareiškėja su T. K. neturi jokių duomenų, kad T. K. sveikatos būklė ar turtinė padėtis būtų blogesnė nei pareiškėjos, pateikta nebuvo. Todėl nėra ir nebuvo jokio pagrindo priteisti T. K. asmeninę nuosavybę visą santuokoje įgytą turtą taikant [CK 3.123 straipsnio](#) 2–4 dalių nuostatas, nes: išlaikymo T. K. pareiškėjai neteikia; Kauno apylinkės teismui nebuvo pateikti jokių duomenų ir teismo 2019 m. liepos 12 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2YT-17070-454/2019 nekonstatuota, jog L. K. be T. K. žinios būtų sumažinęs turto, kuris buvo jų bendroji jungtinė nuosavybė, vertę ar dalį, jį padovanodama arba juo padidindama savo asmeninę nuosavybę; kad dėl pareiškėjos aplaidumo jos šeima nebūtų gavusi kokios nors konkrečios pajamų sumos arba kad ji būtų nuslėpusi dalį pajamų nuo šeimos ir naudojusi savo asmeniniams poreikiams tenkinti. Pažeidžiant [CK 3.119](#) straipsnį bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausiusio turto vertė civilinėje byloje [Nr. 2YT-17070-454/2019](#) nenustatyta.
 - 23.2. Kauno apylinkės teismas, 2019 m. liepos 12 d. sprendimu patvirtinęs santuokos nutraukimo pasekmių sutartį, pagal kurią T. K. atiteko visas jų santuokos metu įgytas nekilnojamasis turtas, be jokios kompensacijos pareiškėjai, padarė aiškiai teisės normos taikymo klaidą – netinkamai pritaikė [CK 3.117 straipsnio](#) 1–3 dalių, 3.119, 3.123 straipsnių nuostatas, nepatikrinęs, ar sutartyje įtvirtinta sąlyga neprieštarauja įstatymo normoms, reglamentuojančioms sutuoktiniams bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančio turto padalijimą, viešajai tvarkai ir ar nepažeidžia vieno iš sutuoktinių teisių ir teisėtų interesų, pažeidė [CK 1.5](#) straipsnį, 3.53 straipsnio 4 dalį, nesiaiskino, ar pateikta sutartis atitinka tikrąją šalių valią, ar šalys teisingai supranta joje nustatytas sąlygas, netaikė [CK 3.53 straipsnio](#) 4 dalies nuostatos, įtvirtinančios teismo pareigą netvirtinti sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių, jeigu ji iš esmės pažeidžia vieno iš sutuoktinių teises ir teisėtus interesus. Teismui turėjo kilti pagrįstų abejonių dėl pareiškėjos tikrosios valios išraiškos. Bylą dėl proceso atnaujinimo nagrinėję teismai netinkamai aiškino ir taikė [CK 3.117 straipsnio](#) 1–3 dalių, [CK 3.119](#), 3.123 straipsnių nuostatas, reglamentuojančias sutuoktinių bendro turto padalijimą. Nors apeliacinės instancijos teismas konstatavo nukrypimą nuo lygių dalių principo, tačiau toliau nurodė, kad nei [CK 3.117](#) straipsnyje įtvirtinto sutuoktinių turto lygių dalių principo, nei [CK 3.123](#) straipsnyje nustatytų kriterijų, leidžiančių nukrypti nuo šio principo, teismas, esant sutuoktinių sutarčiai, savarankiškai negali taikyti.
 - 23.3. Pagal [CPK 370 straipsnio](#) 3 dalį prašymą atnaujinti procesą nagrinėjančiam teismui yra nustatytos aiškos šio prašymo nagrinėjimo ribos: patikrinti, ar prašymas paduotas nepraleidus termino, nustatyto šio kodekso 368 straipsnyje, ir ar prašymas yra pagrįstas [CPK 366 straipsnio](#) 1 dalyje nustatytais pagrindais. Sistemškai aiškinant [CPK 370](#) straipsnio 3, 4 dalių nuostatas, darytina išvada, jog nagrinėdami prašymą dėl proceso atnaujinimo, teismai negali nagrinėti naujų įrodymų ir aplinkybių, jas vertindami dar neatnaujintos bylos medžiagoje surinktų įrodymų kontekste (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 22 d. Teismų praktikos taikant įstatymus dėl proceso atnaujinimo užbaigtose civilinėse bylose aktualūs klausimai). Teismas 2019 m. gruodžio 9 d. nutartimi vadovavosi T. K. atsiliepime į pareiškėjos prašymą nurodytais argumentais, kurie net nebuvo nagrinėjami Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. 2YT-17070-454/2019. Prašymas dėl proceso atnaujinimo buvo nagrinėjamas raišytine tvarka. T. K. atsiliepimas pateiktas likus vos vienai dienai iki prašymo dėl proceso atnaujinimo nagrinėjimo teisme. Todėl teismui nebuvo jokių objektyvių galimybių šias aplinkybes patikrinti, T. K. – nurodytas aplinkybes pagrįsti, o pareiškėjai – paneigti. Taigi pirmosios instancijos teismas rėmėsi faktinėmis aplinkybėmis, kurios nebuvo nustatytos nagrinėjant civilinę bylą Nr. 2YT-17070-454/2019, nebuvo šioje byloje nei nagrinėjamos, nei vertinamos. Pareiškėjai negalėjo būti žinoma, jog būtent šiomis aplinkybėmis, be kita ko, neatitinkančiomis tikrovės, bus grindžiama skundžiama pirmosios instancijos teismo nutartis. Taigi teismas, neatnaujinęs proceso byloje, sudarė turto balansą, vadovaudamasis T. K. atsiliepime į pareiškimą nurodytomis vertėmis bei VĮ Registrų centro masinio vertinimo būdu įvardytais pareiškėjų įsigyto nekilnojamojo turto kainomis, kurios net nebuvo vertinamos civilinėje byloje Nr. 2YT-17070-454/2019. Prašymo dėl proceso atnaujinimo stadijoje jau buvo vertinami nauji įrodymai ir nustatomos naujos aplinkybės, o tai reiškia pakartotinį bylos nagrinėjimą, galimą tik po nutarties dėl proceso atnaujinimo priėmimo. Taigi teismai pažeidė šalių lygiateisiškumo ir teismo proceso rungtybiškumo, dispozityvumo ir asmens lygybės įstatymui ir teismui principus ([CPK 6](#), 12, 13, 17 straipsniai), neatsižvelgė į kasacinio teismo praktiką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-683/2006). Europos Žmogaus Teisių Teismas yra nurodęs, kad proceso šalių lygybės principas, būdamas sudėtinė platesnės teisingo bylos nagrinėjimo koncepcijos dalis, reikalauja, kad kiekviena šalis turėtų prienamą galimybę

pristatyti savo bylą tokiu būdu, kuris nepastatytų jos į žymiai nepalankesnę padėtį, palyginus su oponentu. Proceso greitumas yra svarbi siekiamybė, tačiau ji negali pateisinti vieno iš esminių principų – šalių teisės į rungtynišką procesą – nepaisymo (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Kress prieš Prancūziją*, peticijos Nr. 39594/98). Kitų būdų apginti savo pažeistas teises, išskyrus proceso atnaujinimą byloje, pareiškėja neturi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-362/2007).

24. Suinteresuotas asmuo T. K. atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir apeliacinės instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

24.1. Galiojant sutarties laisvės principui ir sutuoktinių teisei savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises ir pareigas, teismai, esant tarp šalių sudarytai sutarčiai dėl santuokos nutraukimo padarinių, neturi pareigos vadovautis prezumpcija, jog sutuoktinių bendro turto dalys yra lygios, nustatyti turto balansą (asmeninio ir bendro sutuoktinių turto), bendro turto (jo kiekio ir vertės) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-354/2006). Taigi, santuokoje įgyto bendro dalytino turto nurodymas ir reikalavimas jį padalyti suformavimas yra šalių, o ne teismo pareiga, kadangi šalys yra laisvos susitarti, koku būdu jų santuokoje įgytas turtas bus padalytas po santuokos nutraukimo. Sutuoktiniais laisva valia sutartyje pasidalijus santuokoje įgytą bendrą turtą, teismas savarankiškai negali taikyti nei [CK 3.117](#) straipsnyje įtvirtinto sutuoktinių turto lygių dalių principo, nei [CK 3.123](#) straipsnyje nustatytų kriterijų, leidžiančių nukrypti nuo šio principo, nebent sutartis prieštarautų viešajai tvarkai ar iš esmės pažeistų nepilnamečių vaikų ar vieno iš sutuoktinių teises ir teisėtus interesus. Teismams šios kategorijos bylose yra priskirta sutarties dėl santuokos nutraukimo padarinių sąlygų kontrolės funkcija (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-575/2005). Byloje nebuvo jokių duomenų, jog šalių pateiktos sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių sąlygos prieštarauja viešajai tvarkai ar pažeidžia kurio nors iš sutuoktinių teises arba teisėtus interesus ([CK 3.53](#) straipsnio 1, 3 dalys). Pareiškėja buvo kviečiama ir galėjo dalyvauti teismo posėdyje, tačiau pati prašė bylą nagrinėti jai nedalyvaujant, sudarė su advokate atstovavimo sutartį, ši advokatė teismo posėdyje ir atstovavo abiejų sutuoktinių interesams. Nagrinėjant atvejų sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių tekstas nėra sudėtingas ar ilgas, sąlygos dėl turto padalijimo ir atsisakymo kompensacijos už tenkančią mažesnę santuokoje įgyto turto dalį yra aiškiai matomos bendrame tekste. Sutarties 6.1 punktu pareiškėja patvirtino, kad šalys perskaitė ir nurodė dieną sudarė šią sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, atitinkančių jų valią ir tikslus, bei mano, kad visos šios sutarties nuostatos yra sąžiningos, protingos, teisingos, ir tai patvirtino savo parašu. Bylos duomenys taip pat patvirtina, kad pasirašydama sutartį pareiškėja buvo visiškai veiksmi, gebanti suvokti savo veiksmus bei išreikšti savo valią. Šalys nepilnamečių vaikų neturėjo, išlaikymas iš kito sutuoktinio šalims nebuvo reikalingas. Kreditorių interesų šalių turto pasidalijimas nepažeidė.

24.2. Pareiškėja, teikdama prašymą dėl proceso atnaujinimo [CPK 366](#) straipsnio 1 dalies 9 punkto pagrindu, privalėjo šį pagrindą pagrįsti ir įrodyti ([CPK 178](#) straipsnis), o vadovaudamasis proceso šalių lygiateisiškumo ir rungtyniškumo principais T. K. turėjo teisę ir pareigą pateikti atsiliepimą ir savo argumentus į prašymą dėl proceso atnaujinimo. Teismai turėjo ne tik teisę, bet ir pareigą įvertinti tiek pareiškėjos argumentus, pagrindžiančius pagrindą atnaujinti procesą, tiek ir pareiškėjo T. K. argumentus bei pateiktus įrodymus, paneigiančius proceso atnaujinimo pagrindą, ir abiejų proceso šalių poziciją turėjo būti analizuojama visų bylos aplinkybių kontekste. Įstatymas įtvirtina teismo pareigą tinkamai motyvuoti priimamą sprendimą ([CPK 270](#), 331 straipsniai). Teismai, sprenddami, ar yra pagrindas atnaujinti procesą civilinėje byloje Nr. 2YT-17070-454/2019, nesudarinėjo šalių turto balanso ir nenustatė turto vertės, o vertino T. K. nurodytus argumentus, kodėl šalys nusprendė pasidalyti savo turtą sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių nurodytu būdu, bei vertino jo nurodytus motyvus, kad šalių sudaryta ir teismo patvirtinta sutartis pareiškėjos interesų nepažeidžia. Teismai vertino argumentus ir pačios pareiškėjos, kuri aiškiai teisės taikymo klaidą pareiškime dėl proceso atnaujinimo siejo būtent su aplinkybe, jog nekilnojamasis turtas ir kitas turtas atiteko sutuoktiniui, jai nepriteisiant kompensacijos. Atsižvelgdamas į prašymo argumentus T. K. savo atskirtimus ir grindė nurodyta santuokoje įgyto bendro turto verte turėdamos tikslą įrodyti, jog sutuoktinės interesai nebuvo pažeisti. Pareiškėja buvo atstovaujama kvalifikuoto teisininko, tad jai neabejotinai buvo žinoma apie T. K. teisę ir pareigą pateikti atsiliepimą į jos prašymą dėl proceso atnaujinimo. Pareiškėja taip pat buvo informuota apie rašytinio proceso tvarką nagrinėjamo teismo posėdžio datą ir laiką. Pareiškėja [CPK 42](#) straipsnio 5 dalyje proceso šalims nustatytų pareigų nevykdė, procesu nesidomėjo, jokių įrodymų neteikė, atitinkamai nėra pagrindo konstatuoti lygiateisiškumo ar rungtyniškumo principų pažeidimą, nes teismas neturėjo pareigos suteikti pareiškėjai terminą atsikirtimams į T. K. atsiliepimą pateikti.

24.3. Šalys civilinėje byloje Nr. 2YT-17070-454/2019 buvo pateikusios VĮ Registrų centro išrašus, kuriuose buvo nurodyta konkreti nekilnojamojo turto vertė, taip pat buvo pateikti duomenys, jog šį turtą šalys įsigijo panaudojusios AB SEB banko suteiktą kreditą pagal 2013 m. kovo 15 d. kredito sutartį, o nesumokėtas šio kredito likutis 2019 m. gegužės 30 d. buvo net didesnis nei vidutinė šio nekilnojamojo turto vertė. Nors išoriniuose santykiuose šalys susitarė, kad prievolė bankui yra solidarioji, tarpusavio vidiniuose santykiuose T. K. įsipareigojo dengti kredito įmokas. Pagal kasacinio teismo praktiką turto vertė gali būti nustatoma vadovaujantis VĮ Registrų centro duomenimis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2008; 2009 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-222/2009](#); kt.).

24.4. Teismai nepadarė aiškios [CK 3.117](#) straipsnio 1–3 dalių, 3.119, 3.123 straipsnių taikymo klaidos, nes teismas, nagrinėdamas bylą supaprastinto proceso tvarką, nenustato turto balanso, prievolių pobūdžio ir atsiradimo pagrindo, t. y. šiuo atveju netaikomos [CK](#) trečiosios knygos VIII skyriaus normos. Taip pat Kauno apylinkės teismas civilinėje byloje [Nr. 2YT-17070-454/2019](#) nepažeidė [CK 3.53](#) straipsnio 4 dalies, nes nenustatyta jokių aplinkybių, dėl kurių pagal patvirtintą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių vieno iš sutuoktinių padėtis pasidarytų daug blogesnė nei kito. Pareiškėja siekia atnaujinti procesą, kad būtų pakeistas 2019 m. birželio 7 d. sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių 2.4.2 punktas, t. y. kad T. K. sumokėtų kompensaciją. Kitaip tariant, pareiškėja nesiekia padalyti santuokoje įgyto turto lygiomis dalimis, ją tenkina santuokos sutarties 2.6 punkto nuostatos dėl vidinio sutuoktinių susitarimo dėl solidariosios prievolės vykdymo tvarkos. Tokia pozicija vertintina kaip siekis iš naujo pasibylinėti.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl [CPK 366](#) straipsnio 1 dalies 9 punkte nustatyto pagrindo atnaujinti procesą taikymo

25. [CPK 365](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bylos, užbaigtos nagrinėti dėl ginčo esmės įsiteisėjusiu teismo sprendimu (nutartimi, įsakymu ar nutarimu), procesas gali būti atnaujintas XVIII skyriuje nustatytais pagrindais ir tvarka [CPK 366](#) straipsnyje įtvirtinti pagrindai, kuriems esant gali būti atnaujinamas procesas byloje.
26. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad proceso atnaujinimo institutas – išskirtinis būdas peržiūrėti įsiteisėjusius teismų sprendimus. Jį galima

taikyti tik konstatavus [CPK 366 straipsnio](#) 1 dalyje nustatytą pagrindą, kuris konkrečioje byloje dėl objektyvių ar subjektyvių priežasčių negalėjo būti nustatytas, peržiūrint bylą instancinė tvarka. Šie proceso atnaujinimo pagrindai turi būti taikomi neformaliai bei laikantis teisinio apibrėžtumo principo, todėl proceso atnaujinimas yra galimas tik esminėms klaidoms taisyti, esant svarbioms ir įtikinamoms aplinkybėms (Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Brumarescu prieš Rumuniją*, peticijos Nr. 28342/95; 2002 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Sovtransavto Holding prieš Ukrainą*, peticijos Nr. 48553/99; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-111/2010](#)).

27. [CPK 366](#) straipsnio, reglamentuojančio proceso atnaujinimo pagrindus, 1 dalies 9 punkte nustatyta, kad procesas gali būti atnaujinamas, jeigu pirmosios instancijos teismo sprendime (nutartyje, įsakyme ar nutarime) yra padaryta aiški teisės normos taikymo klaida, kuri galėjo turėti įtakos priimant neteisėtą sprendimą (nutartį, įsakymą ar nutarimą), ir sprendimas (nutartis, įsakymas ar nutarimas) nebuvo peržiūrėtas apeliacine tvarka.
28. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad kai procesą prašoma atnaujinti dėl esminės teisės taikymo klaidos, teismas turi įvertinti pareiškėjo nurodytas aplinkybes, kuriais jis grindžia [CPK 366 straipsnio](#) 1 dalies 9 punkte įvardytą proceso atnaujinimo pagrindą; šis pareiškėjo nurodytas pagrindas ir jį pagrindžiančios aplinkybės turi būti analizuojami visų bylos aplinkybių kontekste ir tokios analizės pagrindu daroma išvada, ar pareiškėjo nurodomas proceso atnaujinimo pagrindas iš tikrųjų leidžia abejoti įsiteisėjusių teismų procesinių sprendimų teisėtumu ir pagrįstumu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-204/2008). Tai, kokia teisės normos taikymo klaida kvalifikuotina kaip aiški pagal [CPK 366 straipsnio](#) 1 dalies 9 punktą, įstatyme neatskleista, ši sąvoka vertinama. Klaida turi būti ne tik aiški, bet ir esminė, t. y. tokia, kuri daro sprendimą (nutartį) neteisėtą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 21 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-121/2011 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką). Teismo padaryta aiški teisės normos taikymo klaida gali būti suprantama kaip konkrečioje teisės normoje esančios aiškos nuostatos, kurią reikia taikyti, netaikymas ar jai taikyti svarbių bylos aplinkybių nenustatymas, imperatyviosios teisės normos netaikymas, vienareikšmiškos teisės normos nuostatos prasmės išaiškinimas netinkamai; negincijamai neprotingas vertinamojo pobūdžio aplinkybių įvertinimas ir panašūs atvejai (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 13 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-31-916/2015](#); 2018 m. spalio 26 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-392-969/2018](#) 19 punktą).
29. Šioje byloje pareiškėjos prašymas atnaujinti procesą buvo grindžiamas [CPK 366 straipsnio](#) 1 dalies 9 punkte nurodytu pagrindu, t. y. tuo, kad teismas, patvirtinęs sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, padarė aiškią teisės normos taikymo klaidą – netinkamai pritaikė [CK 3.117](#) straipsnio 1–3 dalių, [CK 3.119](#), [3.123](#) straipsnių nuostatas, reglamentuojančias sutuoktinių bendro turto padalinimą, nes visas sutuoktinių turtas, pažeidžiant pareiškėjos interesus, buvo priteistas T. K.. Be to, pareiškėjos teigimu, teismas pažeidė [CK 1.5](#) straipsnį, [CK 3.53](#) straipsnio 4 dalį – nesiaiškinio, ar pateikta sutartis atitinka tikrąją šalių valią, ar šalys teisingai suprato joje nustatytas sąlygas, nes sutartį pareiškėja pasirašė būdama sunkios psichinės būklės. Taigi nagrinėjamoje byloje svarbu nustatyti, ar teismo procesinis sprendimas byloje, kurioje prašoma atnaujinti procesą (Kauno apylinkės teismo 2019 m. liepos 12 d. sprendimas), buvo peržiūrėtas aukštesnės instancijos teismo ir, jei ne, ar tame procesiniame sprendime yra padaryta aiški teisės normos taikymo klaida, kuri galėjo turėti įtakos priimant neteisėtą sprendimą.

Dėl teismo sprendimu, kuriuo patvirtinta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, padarytos aiškos teisės normos taikymo klaidos

30. [CK 3.88](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe pripažįstamas turtas, įgytas po santuokos sudarymo abiejų sutuoktinių ar vieno jų vardu.
31. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė yra viena iš bendrosios nuosavybės rūšių, kuri reiškia, kad sutuoktinių bendro turto nuosavybės dalys nėra nustatytos ([CK 4.73](#) straipsnio 1 dalis), todėl abu sutuoktiniai turi lygias teises naudoti, valdyti visą bendrą turtą ir disponuoti juo pagal [CK 3.92–3.95](#) straipsniuose nustatytas taisykles (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-542/2007](#); 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-363-687/2019](#), 42 punktas).
32. [CK 3.117](#) straipsnio 1–3 dalyse nustatyta, kad preziumuojama, jog sutuoktinių bendro turto dalys yra lygios. Nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo galima nukrypti tik šio kodekso nustatytais atvejais. Jeigu sutuoktiniui priteisto turto vertė viršija jo dalį iš bendro turto, tai šis sutuoktinis privalo kitam sutuoktiniui išmokėti kompensaciją.
33. Sąlygos, kai sutuoktinių turtas gali būti padalytas nelygionis dalimis, nustatytos [CK 3.123](#) straipsnio 1 dalyje. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad nurodytoje teisės normoje pateikiamas pavyzdinis aplinkybių, kurioms esant galimas nukrypimas nuo lygių dalių principo, sąrašas (nepilnamečių vaikų interesai, vieno sutuoktinio sveikatos būklė, turtinė padėtis arba kitos svarbios aplinkybės). Šis sąrašas nėra baigtinis, galinybė kitas aplinkybes pripažinti reikšmingomis ir dėl jų nukrypti nuo minėto principo palikta teismo diskrecijai, įvertinus kiekvienos konkrečios bylos teisiskai reikšmingas aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-111-687/2020](#), 26 punktas).
34. Kaip yra pažymėjęs kasacinis teismas, bendrosios jungtinės nuosavybės institutu siekiama užtikrinti sutuoktinių turtinių lygiateisiškumą, nepriklausomai nuo kiekvieno iš sutuoktinių veiklos pobūdžio ir asmeninio indėlio sukuriant bendrą turtą bei teisinį apibrėžtumą turtinių teisių atžvilgiu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-623/2008). Be to, bendrosios jungtinės nuosavybės prezumpcija remiasi sutuoktinių santykių pobūdžiu: bendru gyvenimu, tarpusavio pasitikėjimu, neformaliais ryšiais, bendru reikalų tvarkymu, nesavanaudiškumu, bendrais poreikiais bei interesais ir pan. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-491/2009](#)). Vadovaujantis [CK 3.123](#) straipsnio 1 dalimi, išimtiniais atvejais, atsižvelgdamas į svarbias aplinkybes, teismas gali nukrypti nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo ir priteisti vienam sutuoktiniui didesnę turto dalį. Į šiuos kriterijus teismas taip pat privalo atsižvelgti, sprenddamas klausimą dėl bendro turto padalinimo būdo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-363-687/2019](#), 43, 44 punktai).
35. Pareiškėja, akcentuodama nutarties 32, 33 punktuose nurodytų teisės normų pažeidimą, iš esmės teigia, jog teismas, sprendimu patvirtindamas sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, akivaizdžiai be pagrindo nukrypo nuo įstatyme įtvirtinto sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo. Pareiškėja, prašydama atnaujinti procesą šioje byloje, nurodė, kad teismas, prieš tvirtindamas sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, nepatikrino, ar tokia sutartimi nėra pažeidžiamos pareiškėjos teisės ir teisėti interesai, taip pažeisdamas [CK 3.53](#) straipsnio 4 dalį, nes pagrindų nukrypti nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo nebuvo, o ji pati buvo tokios būklės, kad, pasirašydama nurodytą sutartį, negalėjo tinkamai įvertinti jos turinio ir suvokti, kad yra pažeidžiamos jos teisės ir teisėti interesai.
36. [CK 3.53](#) straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad teismas, savo sprendimu nutraukdamas santuoką, patvirtina ir sutuoktinių pateiktą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kurioje sutuoktiniai turi aptarti savo nepilnamečių vaikų ir vienas kito išlaikymo, nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos klausimus, dalyvavimo juos auklėjant ir nepilnamečių vaikų bendravimo su skyrium gyvenančių tėvų (motina) tvarką bei kitas savo turitines teises ir pareigas. Šio straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad jeigu sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių prieštarauja viešajai tvarkai ar iš esmės pažeidžia sutuoktinių nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teises ir teisėtus interesus, teismas sutarties netvirtina, o bylą dėl santuokos nutraukimo sustabdo, kol sutuoktiniai sudarys naują sutartį. Jeigu per šešis mėnesius nuo bylos sustabdymo dienos sutuoktiniai neįvykdo teismo nurodymų dėl sutarties turinio, teismas prašymą palieka nenagrinėtą.

37. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl [CK 3.53 straipsnio](#) 4 dalies taikymo, yra išaiškęs, kad teismas privalo vertinti prašymo nutraukti santuoką pagrįstumą ir sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių teisėtumą. Tai reiškia, kad teismas turi ne tik patikrinti, ar sutartyje sutuoktiniai aptarė visus klausimus, kurie pagal [CK 3.53 straipsnio](#) 3 dalį turi būti aptarti, bet ir įvertinti, ar sutarties sąlygos neprieštarauja viešajai tvarkai, ar iš esmės nepažeidžia sutuoktinių nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teisių ir teisėtų interesų; priešingu atveju pagal [CK 3.53 straipsnio](#) 4 dalį teismas sutarties netvirtina, o bylą dėl santuokos nutraukimo sustabdo, kol sutuoktiniai sudarys naują sutartį; jeigu per šešis mėnesius nuo bylos sustabdymo dienos sutuoktiniai neįvykdė teismo nurodymų dėl sutarties turinio, teismas prašymą palieka nenagrinėta. Sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių teisėtumo teisminė kontrolė įstatyme nustatyta visų pirma siekiant apsaugoti nepilnamečių vaikų interesus ir užtikrinti sutuoktinių lygiateisiškumą. Sutarties sąlygos turi būti nustatytos abiejų sutuoktinių laisva valia, sutarties tekste išdėstytos tiksliai ir aiškiai, kad nekiltų abejonių dėl sutarties turinio. Teismui patvirtinus sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, jos turinys įtraukiamas į teismo sprendimą, todėl svarbu sutarties sąlygas suformuluoti taip, kad nekiltų klūčių vykdyti sprendimą. Sutarties sąlygos, prieštaraujančios imperatyviosioms įstatymų normoms, laikytinos prieštaraujančioms viešajai tvarkai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96/2007; 2010 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-354/2010](#); kt.).
38. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškęs, kad sutartyje dėl santuokos nutraukimo teisiniu padariniu turėtų būti nurodyta, kokiomis dalimis dalijamas sutuoktinių bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar sutuoktiniai, šios pagal [CK 3.119 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl santuokos nutraukimo pasekmių, turi patvirtinti sutartį, kuria sutuoktiniai susitaria, kaip bus padalijamas bendro turto turtas, turtas, kuris priklauso vienam iš sutuoktinių, o koks – kitiems, nustatytas, ar

supaprastinto proceso tvarka, nenustato turto balanso, t. y. šiuo atveju netaikomos [CK](#) trečiosios knygos VIII skyriaus normos Nurodyti bendrą turtą (jo kiekį ir vertę) turi sutuoktiniai, prašantys teismo patvirtinti sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-110/2011). Taigi sutuoktiniai, prašantys nutraukti jų santuoką bendru sutarimu, turi teismui pateikti duomenis apie turtą ir jo vertę bei sudarytą sutartį, kurioje šis turtas padalijamas tarp sutuoktinių. Teismas santuokinio turto vertės ir atitinkamai jo padalijimo klausimą nagrinėja vykdydamas santuokos nutraukimo pasekmių sutarties sąlygų kontrolę, siekdamas nustatyti, ar šis neprieštarauja viešajai tvarkai, ar iš esmės nepažeidžia sutuoktinių nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teisių ir teisėtų interesų ([CK 3.53 straipsnio](#) 4 dalis). Tai reiškia, kad santuokinio turto vertės ir atitinkamai jo padalijimo klausimas sprendinamas tik atnaujinus bylos nagrinėjimą [CPK](#) 366 straipsnio 1 dalies 9 punkto pagrindu ir bylą nagrinėjant iš esmės. Dėl šios priežasties yra pagrindas konstatuoti, kad teismai, neatnaujinę proceso byloje, tačiau vertindami T. K. argumentus ir nustatydami santuokinio turto vertę, pažeidė prašymo atnaujinti procesą nagrinėjimo tvarką ([CPK 370 straipsnio](#) 3, 4 dalys).

48. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad šioje byloje nustatytas pagrindas pripažinti, jog egzistuoja [CPK 366 straipsnio](#) 1 dalies 9 punkte įtvirtintas proceso atnaujinimo pagrindas – teismui sprendimu patvirtinus sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių yra padarytos aiškios [CK](#) 3.117 straipsnio 1–3 dalių, 3.123 straipsnio, 3.53 straipsnio 4 dalies taikymo klaidos, kurios galėjo turėti įtakos priimant neteisėtą sprendimą. Taigi bylą nagrinėję teismai nepagrįstai atsisakė atnaujinti procesą byloje; skundžiami teismų procesiniai sprendimai naikintini dėl materialiosios ir proceso teisės normų taikymo klaidų ir priimamas sprendimas tenkinti pareiškėjos prašymą – atnaujinti procesą civilinėje byloje ir perduoti ją nagrinėti pirmosios instancijos teismui ([CPK 370 straipsnio](#) 3 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

49. Kasaciniam teismui nusprendus, kad procesas byloje atnaujintinas ir byla perduotina nagrinėti pirmosios instancijos teismui, bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 360 ir 362 straipsniais, 370 straipsnio 3 dalimi,

nutaria:

Kauno apygardos teismo 2020 m. kovo 17 d. nutartį ir Kauno apylinkės teismo 2019 m. gruodžio 9 d. nutartį panaikinti.

Atnaujinti procesą Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. 2YT-17070-454/2019 ir perduoti bylą nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Grażina Davidonienė

Sigita Rudėnaitė

Donatas Šernas